

Eesti keele õpet toetav alushariduse e-käsiraamat

Anne-Mai Meesak

Tallinna Ülikooli Haridusteaduste instituudi nooremteadur ja
Hariduspsühholoogia keskuse arendusjuht

AlusEST
käsiraamat

TALLINNA ÜLIKOO
Haridusteaduste
instituut

TARTU ÜLIKOO
haridusteaduste instituut

Projekti eesmärk

- Luua e-käsiraamat, mis võimaldab toetada eesti keelest erineva emakeelega laste eesti keele õpet alushariduses.
- E-käsiraamat on selle aasta lõpust (tähtaeg 31.12) tasuta kättesaadav nii tervikuna (PDF) kui ka peatükkide kaupa e-koolikotis.
- Tallinna ja Tartu ülikoolide Haridusteaduste instituutide ühisprojekt, mida rahastab Haridus- ja Teadusministeerium.

Tegevused siiani

- Ülikoolide ülese töörühma moodustamine;
- E-käsiraamatu kontseptsiooni koostamine;
- Seminarid ja külastused lasteaedadesse;
- Peatükkide teooria osa kirjutamine;
- Peatükkide täiendamine näidete ja praktiliste materjalidega;
- E-käsiraamatu toimetamine ja keeleteoimetus.

E-käsiraamat pakub:

- Laiapõhilise ülevaate lapse arengust ja õppimisest (sh esimese ja teise keele omandamisest);
- Mitmekesise valiku eesti keele kui teise keele õppimise ja õpetamise meetoditest;
- Ülevaate lapse hindamise ja uurimise vajalikkusest;
- Juhised õppevara kohandamiseks ja loomiseks;
- Tuge kaasava hariduse rakendamisel;
- Ideid koostöö tegemiseks vanematega ja kodukeele ning mitmekeelsuse väärtustamiseks.

E-käsiraamatu ülesehitus

- E-käsiraamat on jagatud neljaks temaatiliseks osaks ja selles on 16 peatükki.
- E-käsiraamatu kõik teemad sisaldavad nii teoreetilisi lähtekohti kui ka näiteid ning soovitusi olemasolevate praktiliste materjalide kasutamiseks.
- Peatükkide autorid on Tallinna ja Tartu ülikoolide eksperdid, praktiliste näidetega on peatükke täiendanud praktikud.

1. Lapse areng kultuurikeskkonnas ja arengu iseärasused (autorid: Eve Kikas ja Sirje Luke)

2. Keeleline mitmekesisus ja varajane mitmekeelsus (autorid: Natalia Tšuikina ja Kristi Tarassov)

3. Keelekeskkond kui kultuurikeskkonna osa (autorid: Andra Kütt-Leedis ja Sirje Luke)

4. Õppimise erinevad viisid, teadmiste ja oskuste areng (autorid: Eve Kikas ja Mariana Koho)

5. Lapse hindamise ja uurimise vajalikkus ja eetika (autorid: Anne-Mai Meesak ja Krista Uibu)

6. Lapse kõne areng (autorid: Reili Argus ja Sirje Luke)

7. Keel ja kõne: eri keeletasandite omandamine (autorid: Krista Uibu, Reili Argus, Kersti Pruul ja Livia Jakobson)

8. Keeleliste osaoskuste arendamine (autorid: Andra Kütt-Leedis, Reili Argus ja Kristi Tarassov)

9. Lapse teise keele omandamine (autorid: Mare Kitsnik ja Katrin Helendi)

10. Teise keele õpetamise põhimõtted ja meetodid lasteaias (autorid: Mare Kitsnik, Esta Sikkal, Kersti Pruul ja Livia Jakobson)

11. Lõimitud õppe- ja kasvatustegevused keele omandamisel (autorid: Krista Uibu, Esta Sikkal, Kersti Pruul ja Livia Jakobson)

12. Õppe- ja kasvatustegevus kaasavas rühmas (autorid: Tiiu Tammemäe ja Sirje Luke)

13. Mänguline keeleõpe (autorid: Heily Raska ja Elyna Heinmäe)

14. Õppevara ja selle kohandamine (autorid: Heily Raska ja Elyna Heinmäe)

15. Kodukeele toetamine ja väärtustamine (autorid: Natalia Tšuikina ja Kristi Tarassov)

16. Kodu ja lasteaia roll teise keele omandamisel (autor: Maiki Vanahans)

E-käsiraamat e-koolikotis

- E-koolikotis on e-käsiraamatu pealeht, kus on kõik peatükid leitavad.

Eesti keele õpet toetav alushariduse e-käsiraamat

[Lisainfo](#) ▾

👍 Kiida ⌚ Vaata hiljem 💰 Jaga Stuudiumis 🗨️ Teata probleemist 📄 Näita QR-koodi ⋮

AlusEST
käsiraamat

Eesti keele õpet toetav alushariduse e-käsiraamat (lühidalt AlusEST käsiraamat) on koostatud Tallinna Ülikooli Haridusteaduste instituudi ja Tartu Ülikooli Haridusteadus instituudi koostööprojekti "Eesti keelest erineva emakeelega laste eesti keele õpet toetava alushariduse e-käsiraamatu koostamine" (TKA24142A/LSVHI24423) raames. Rahastaja on Haridus- ja Teadusministeerium.

E-käsiraamatu toimetajad on Anne-Mai Meesak (Tallinna Ülikool) ja Krista Uibu (Tartu Ülikool). Keeletoimetaja on Ilona Võik (TÜ). E-käsiraamatu autorid on Reili Argus, Eve Kikas, Natalia Tšaikina, Andra Kütt-Leedis, Tiit Tammemäe, Anne-Mai Meesak (Tallinna Ülikool), Mare Kitsnik, Heily Leola, Maiki Vanahans, Esta Sikkal, Elyna Heinmäe, Krista Uibu (Tartu Ülikool). Praktiliste näidete ja materjalidega on täiendanud Sirje Luke, Mariana Koho, Kristi Tarassov, Katrin Helendi, Kersti Pruul ja Livia Jakobson.

Eesti keele õpet toetav alushariduse e-käsiraamat

- Sissejuhatus
- I osa: Lapse areng ja õppimine ning neid mõjutavad tegurid
- II osa: Esimese ja teise keele omandamine
- III osa: Teise keele õpetamise põhimõtted ja meetodid
- IV osa: Kodu ja lasteaia koostöö

Peatükid e-koolikotis

- Iga peatükk on eraldi loetav ja algab 1-minuti tutvustega

4. Õppimise erinevad viisid, teadmiste ja oskuste areng. Õpetaja roll õppimise toetamisel

Anne-Mai Saar | Loodud 13.05.2025 | Muudetud 15.10.2025 | Avalik

Kopeeri link

Avalda E-koolikotis

Õppimise erinevad viisid, teadmiste ja oskuste areng. Õpetaja roll õppimise toetamisel

Autorid: Eve Kikas ja Mariana Koho

„Õpetada tuleb nõnda, et pakutavat võetakse hinnalise kingitusena, mitte raske kahtlusena.“

Albert Einstein

Loe

- Peatüki alguses on sissejuhatus ja lõpus kokkuvõte ning refleksiooniküsimused
- Peatükis saab liikuda vasakul menüüs või paremal all noolekestega

4. Õppimise erinevad viisid, teadmiste ja oskuste areng. Õpetaja roll õppimise toetamisel

Anne-Mai Saar | Loodud 13.05.2025 | Muudetud 15.10.2025 | Avalik

Kopeeri link

Avalda E-koolikotis

SISSEJUHATUS

Õppimise erinevad viisid,...

SISSEJUHATUS

4.1 Õppimine ja ko...

4.2 Kognitiivsed pr...

4.3 Motivatsioon õp...

4.4. Õppimise viisid

KOKKUVÕTE JA J...

Refleksiooniküsim...

Kasutatud kirjandus

Sellest peatükist saad teada

- Õppimise aluseks on psüühilised protsessid.
- Lapse kasvukeskkondadel on õppimises oluline roll.
- Kognitiivsed protsessid on sotsiaalselt konstrueeritud.
- Kodukeskkond ja keelekasutus on seotud eestikeelses lasteaia õppimisega.
- Õppimise erinevad viisid toetavad lapse arengut erinevalt.

Õppimine on protsess, mille tulemusena tekivad muutused teadmistes, hoiakutes, väärtustes, protseduurides, käitumisviisides, oskustes jms ning nende organiseerimise viisides. See tähendab uute teadmiste jm lisamist, olemasolevate muutmist, uute seoste loomist ja olemasolevate ümberkorraldamist (vt Kikas, 2005a, b). Õppimine sõltub õppija psüühiliste protsesside tasemest ja iseärasustest, õppimise käigus ja tulemusel toimuvad muutused ajus. Samas ei toimu õppimine vaakumis, vaid konkreetses keskkonnas, teiste inimeste keskel ning on sotsiaalsest-kultuurilisest keskkonnast mõjutatud (vt plk 1). Lapse õppimisel on lähikeskkonna ja täiskasvanute tugi ülioluline.

SISSEJUHATUS

1 / 8

< > 🔍

TALLINNA ÜLIKOOL

Haridusteaduste
instituut

- Peatükid sisaldavad teoreetilisi aluseid, aga ka hulganisti näiteid ja illustreerivaid materjale.

☰

4.2 Kognitiivsed protsessid kui sotsiaalselt konstrueeritud

3 / 8

<

>

✕

Õppimise erinevad viisid,...

SISSEJUHATUS ●

4.1 Õppimine ja ko... ●

4.2 Kognitiivsed pr... ●

4.3 Motivatsioon õp... ○

▶ 4.4. Õppimise viisid ○

KOKKUVÕTE JA J... ○

Refleksiooniküsim... ○

Kasutatud kirjandus ○

Siiani oli juttu õppija kognitiivsetest protsessidest. Mõnikord räägitaksegi mälust ja mõlusüsteemist kui bioloogilise arengu tulemist ega pöörata tähelepanu selle sisule. Samas on kognitiivsed protsessid, kaasa arvatud mälu, lapse arengu algusest peale ka sotsiaalsed, seotud otseselt sellega, mida kultuuris tähtsustatakse. Vanemad valivad nii mänguasju kui raamatuid, mille kaudu ei arene mitte ainult lapse teadmised, vaid ka väärtused (vt plk 1). Laps areneb ja õpib teda otseselt ümbritsevas keskkonnas, õppides sõnade tähendusi ja käitumisviise, aga ka uskumusi, hoiakuid ja väärtusi, mis säilitatakse pikaajalises mälus. Võgotski kirjeldas, et iga keeleliselt vahendatud psüühiline protsess tekib lapse arengus kaks korda: esiteks sotsiaalsel, intersüühilisel tasandil teiste inimestega suheldes ja teiseks individuaalsel, intrapsüühilisel tasandil lapse sees. Alguses tegutseb laps koos täiskasvanuga, kes juhendab, suunab tähelepanu, aitab meenutada ja abistab ülesande lahendamisel. Tähtis on seejuures, et täiskasvanu seletaks lapsele tegevusi sõnaliselt. Edasi õpib laps järjest rohkem iseseisvalt tegutsema, küsides vanemalt vajadusel abi. See tähendab, et välisest regulatsioonist on saanud eneseregulatsioon. Näiteks aitab vanem lapsel puslet kokku panna, juhendades ja rääkides, mis tükke esmalt panna (nurgad, ääred), kuidas värve võrrelda jne. Ajapikku annab laps endale sarnaseid juhiseid kõva häälega, edaspidi aga mõttes. See tähendab, et **areng ja õppimine on konstruktiiivsed protsessid, mis toimuvad nii bioloogilises kui sotsiokultuurilises kontekstis, tingimustes ja piirangutes.**

HEA MÕTE

Lasteaias suudavad lapsed teha koostööd puslet kokku pannes.

Eesti-teemaline pusle ärgitas arutlema, kus meie praegu oleme, kus elavad vanaema, vanaisa.

Siin oli õpetajal tähtis roll seda lastelt küsida. Koos sai üles otsitud Narva ja Jõhvi.

ALLIKAS: MARIANA KOHO ERAKOGU

TALLINNA ÜLIKOOL
Haridusteaduste
instituut

- Lisaks on peatükkides viiteid erinevatele varasemalt koostatud materjalidele – lugemiseks, vaatamiseks ja kuulamiseks.

☰

3. SOOVITUSED

6 / 9

<

>

✕

Kodu ja lasteaia roll teise...

SISSEJUHATUS

1. KOOSTÖÖ VÕIM...

1.1. Pere kaasamin...

1.2. Vanemate kaas...

2. KOOSTÖÖ TAKI...

3. SOOVITUSED

Kokkuvõte

Refleksiooniküsim...

Kasutatud kirjandus

Häid soovitusi muu keele- ja kultuuritaustaga lapse arengu toetamiseks koostöös koduga.

Positiivse õhkkonna loomine. Kuna keskkond loob aluse õppimisele, peab see olema turvaline, kutsuv ja panema iga lapse tundma, et ta kuulub sinna; esindama erinevusi, mis eksisteerivad laste vahel, nende kogukondades ja kogu maailmas; võimaldama nii rühma- kui ka individuaalseid tegevusi (ISSA, 2019). Rühmaruum on väike maailm, kus iga laps võiks end terelelnuna ja turvaliselt tunda. On soovitatav väärtustada ja tuua esile kõigi oma rühma laste keeli ja kultuure, luua sõbralik ja toetav õhkkond ning arvestada iga lapse eripäradega (Nummert et al., 2018). Enamgi veel, rühmaruumi materjale peaksid kajastama laste peredes, laiemas kogukonnas ja mingil määral kogu maailmas esinevat mitmekesisust. Lastel on vaja oma igapäevastes tegevustes näha inimesi, kes näevad välja teistsugused kui nemad ja nende pere (ISSA, 2019). Keelte ja kultuuride tundmaõppimine mängib laste maailmapildi avardumisel suurt rolli.

VAATA

Lastega võib rühmas vaadata ja kuulata muinasjutuvestja Polina Tšerkassova kaasahaaravaid lugusid erinevatest kultuuridest:

Inimene ja õnn - Maailma hoidjate l...

INIMENE JA ÕNN

LOE

Lisaks muinasjuttudele on kogumikus [juhendmaterjal õpetajatele](#), mis aitab keerulisi ja väärtuspõhiseid teemasid käsitleda lastele sobilikus võtmes. Iga muinasjutu juures on 5–7 mängulist ja interaktiivset tegevust, mis arendavad laste empaatiavõimet ja suhtluskust ning avardavad nende maailmapilti.

- Erinevad peatükid on omavahel viidatud, et suunata õpetajaid ka teiste teemade kohta juurde lugema.

 SISSEJUHATUS

1 / 9

Kodu ja lasteaia roll teise...

SISSEJUHATUS

1. KOOSTÖÖ VÕIM...

1.1. Pere kaasamin...

1.2. Vanemate kaas...

2. KOOSTÖÖ TAKL...

3. SOOVITUSED

Kokkuvõte

Refleksiooniküsim...

Kasutatud kirjandus

Sellest peatükist saad teada

- Kodu ja lasteaia koostöö on lapse eduka keeleõppe võtmeks.
- Koostöö vanematega aitab luua lapsele toetava ja mitmekesise keelekeskkonna nii kodus kui ka lasteaias.
- Kodune keeleoskus on teise keele omandamise oluline alustala ning vanemaid ja peresid tuleks julgustada jätkama keelearendust koduse keele kasutamise kaudu.
- Erinevad tegurid mõjutavad vanemate motivatsiooni osaleda oma laste hariduses.
- Muu keele- ja kultuuritaustaga lapsevanematel võivad tekkida raskused õpetajatega suhtlemisel kultuuriliste ja keeleliste erinevuste, aga ka erinevate väärtuste ja ootuste tõttu.

Lapse arengu olulisemad toetajad koolieelsel perioodil on kodu ja lasteaed. Eelkooliealiste laste vanemate ja õpetajate vaheliste suhete olulisus on teada. Kuigi lapsevanematel ja lasteaiaõpetajatel on ühine eesmärk püüelda lapse tervikliku arengu poole (Kaplan Toren, 2020), on nende väärtushinnangud sageli erinevad. Lapsevanemate väärtused on seotud pikaajaliste eesmärkidega, mis esindavad lapse jaoks olulisi tulemusi ning vanema ja lapse vahelist suhet. Nii nagu vanematel on lapse arengu kohta oma maailmavaade ja tõekspidamised, on õpetajatel maailmavaade, mis mõjutab nende õpetamisstiili ning suhtlemist laste ja peredega (Hill, 2009). Seega on õpetajate ja vanemate koostöö vajalik lapse arengukeskkonna terviklikkuse ja ühiste väärtuste nimel. Üheks väljakutseks võib kujuneda eesti keelest erineva kodukeelega laste puhul eesti keele omandamine ning suhtlemine lapse ja perega keelebarjääri arvestades. Seetõttu on oluline mõelda läbi, kuidas saaks perekond aidata lasteaeda ning lasteaed toetada ja nõustada perekonda.

Laste kakskeelset arengut võivad mõjutada mitmed tegurid. Lapsed, kes õpivad lapsepõlves mitut keelt, erinevad ühte keelt õppivatest lastest, sest nad kogevad mitmekesisest keelekeskkonnast, suhtlevad viisil, mis paneb nad kasutama erinevaid ressursse, ja on tundlikud erinevate kultuurimaailmade suhtes (Bialystok, 2001). Uuringud on näidanud, et laste kodus räägitava keele oskus on oluline teise keele õppimise edukusel (Bialystok, 2001; Cummins, 2001; Mosty et al., 2013). Lastel, kellel on kooli astudes tugev baas oma emakeeles, areneb õppekeeles parem kirjaoskus (Cummins, 2001). Samuti on leitud, et võõrkeeleoskust mõjutab toetus laste emakeele omandamisel. Näiteks ületasid kakskeelsetes programmides õppinud lapsed pärast hinnanguliselt neli kuni seitse aastat kestnud kakskeelsete programmide läbimist sageli oma ükskeelsete eakaaslaste õpitulemusi (Thomas & Collier, 2002). Seega on kodune keeleoskus teise keele omandamise oluline alustala ning vanemaid ja peresid tuleks julgustada jätkama keelearendust kodus keele suhtlemise, lugemise ja muude multimeediavormide kasutamise kaudu (Mosty et al., 2013).

Kodusest keelearendusest räägib lähemalt [peatükk 15](#).

Tegevused aasta lõpuni

- Kõikide peatükkide e-koolikotis kujundamine.
- Peatükke tutvustavate videote loomine.
- Peatükkide kokkupanek ühte faili.
- E-käsiraamatu koolituste korraldus.

Koolitused

- Veebikoolitus:
 - 4. novembril kell 13.00-14.30
- Praktilised koolitused:
 - 10. novembril kell 10.00-13.00 Tartus
 - 13. novembril kell 10.00-13.00 Narvas
 - 18. novembril kell 14.00-17.00 Tallinnas
 - 19. novembril kell 14.00-17.00 Tallinnas
- Registreerumine avatakse sel nädalal!

Soovitused

- Kasutage LapsEST digitehnoloogiaga rikastatud mängu
- Hoidke silma peal koolituse registreerimise avamisel

TLÜ haridusteaduste instituut / HTI

Tartu Ülikooli haridusteaduste instituut

AlusEST
käsiraamat

*Tänu kuulamast ja kaasa
mõtlemast!
Küsimusi?*

Lisaküsimuste korral: anne-mai.meesak@tlu.ee

TALLINNA ÜLIKOOL
Haridusteaduste
instituut

TARTU ÜLIKOOL
haridusteaduste instituut